

Fallstudie:

Stärkt efterfrågan på textila cirkulära tjänster och produkter

Rapport december 2021 till Delegationen för cirkulär ekonomi.
Delrapportering inom Expertgruppen Normskifte till cirkulär ekonomi.

Uppdraget

I arbetsgruppen som tittat på barriärer och förslag på policyåtgärder nationellt i Sverige har följande personer ingått:

- **Birgitta Losman**, Hållbarhetsstrateg Högskolan i Borås/Science Park Borås. Tidigare Särskild utredare regeringskansliet avseende Producentansvar Textil (2019-2020), sammankallande
- **Lina K Wiles**, Hållbarhetschef Elis samt ordförande i Expertgruppen Normskifte till cirkulär ekonomi
- **Cecilia Tall**, Generalsekreterare, Sveriges Textil- & Modeföretag (TEKO)
- **Adrian Zethraeus**, projektledare F/ACT Movement och re:textile, Science Park Borås.

Avstämningar för kunskapsinhämtning har även gjorts med Konsumentverket och Naturvårdsverket.

Uppdraget gavs i början av september 2021 och i slutet av september inleddes gruppens arbete. En enkätundersökning har gjorts för att fånga hur företag inom sektorn ser på barriärer för hållbar konsumtion samt vad företagen ser som viktigt för att avgöra dessa barriärer.

Enkäten skickades till företag anslutna vid Textile and Fashion 2030, det regeringsuppdrag för hållbar textil och mode som drivs vid Högskolan i Borås. Därtill skickades enkäten till företag anslutna till Circular Hub, en plattform för omställning till cirkulär ekonomi. Enkäten gick därmed ut brett i en nationell kontext. Svarstiden var kort och 46 svar inkom av drygt 300 utskickade förfrågningar.

De företag som valt att svara har lagt mycket tid på att förklara i fritextsvar och enkäten har därmed gett viktiga bidrag till fallstudien, även om bortfallet, liksom vid många enkätundersökningar var relativt högt.

Arbetsmetoden har i övrigt varit att genom arbetsgruppens egen expertis och tillgänglig information och faktaunderlag mejsla fram förslag på policyåtgärder som dels är möjliga att genomföra under 2022-2023 av Sveriges nationella beslutsfattande nivå, dels bedöms ha effekt i närtid när det gäller att främja en mer cirkulära textil konsumtion. Vi har därutöver lyft fram ett par mer långsiktiga policyåtgärder med tidshorisont fram till år 2030.

Arbetsgruppen för fallstudien **Stärkt efterfrågan på textila cirkulära tjänster och produkter** har tittat på följande frågeställningar:

- Vad menar vi med cirkulär tjänst och cirkulär produkt?
- Hållbarhetsutmaningar i cirkulära textila tjänster och produkter
- Hinder för att köpa och använda cirkulära textila tjänster och produkter
- Förslag på åtgärder för stärkt efterfrågan på textila cirkulära tjänster och produkter

Vad menar vi med cirkulär tjänst och cirkulär textil produkt?

Cirkulär ekonomi är ett modernare ord för kretslopp. I stället för att tillverka, köpa och slänga bort använder man i en cirkulär ekonomi allt som tillverkats så länge som det går och när sakerna är förbrukade återanvänds och återvinns så mycket som möjligt om och om igen. (Källa Naturskyddsföreningen)

”Cirkulär ekonomi är inspirerad av naturens kretslopp. Strävan är att avfall inte ska existera utan ses som en råvara” (Cirkulär ekonomi – Wikipedia)

I EU:s handlingsplan finns ingen ”riktig” definition. I den första (2015) står: ”... cirkulär ekonomi, där värdet på produkter, material och resurser behålls i ekonomin så länge som möjligt och avfallsgenereringen minimeras...”.

Andra handlingsplanen (2020) bygger vidare på det.

European Parliament Research Services (EPRS) har en annan definition:

A production and consumption model which involves reusing, repairing, refurbishing and recycling existing materials and products to keep materials within the economy wherever possible. A circular economy implies that waste will itself become a resource, consequently minimising the actual amount of waste. It is generally opposed to a traditional, linear economic model, which is based on a 'take-make-consume-throw away' pattern.

Eurostat skriver: *A circular economy aims to maintain the value of products, materials and resources for as long as possible by returning them into the product cycle at the end of their use, while minimising the generation of waste.*

Denna definition används inom Taxonomin. Naturvårdsverket har utgått ifrån den (något förenklad) när de tagit fram beskrivning av cirkulär ekonomi.

När börjar och slutar cirkulär ekonomi?

Svaret på frågan illustreras bäst genom en fråga vid ett webinarium där en producent av textil undrade: Om vi producenter nu ska ta ansvar för textilt avfall, och betala en producentansvarsavgift för att sätta en textil på marknaden. När upphör egentligen vårt ansvar som producenter och hur hög avgift ska vi egentligen sätta för att täcka kostnaden för det här cirkulära. ...?

I praktiken kan konstateras att det idag finns större och mindre förluster av material/energi i alla ekonomiska flöden och uttaget av jungfrulig råvara är fortfarande mycket högt. Det är idag en mängd förslag på policy och krav på gång inom EU-systemet. Det finns också många goda exempel i Sverige. Hagainitiativet har tagit fram ”100 exempel på cirkulär ekonomi”. I de exempel som lyfts på 100-listan identifieras ofta endast ”en cirkulär loop” och miljövinster av detta.

I initiativ och regeringsuppdrag som Textilmart och Textile and Fashion 2030 vid Högskolan i Borås finns många goda exempel på hur design, konsumtionsbeteende, materialval och produktion kan bli mer cirkulärt. En mängd initiativ finns både offentligt och privat kring att få en mer hållbar konsumtion, inklusive projekt för upphandling.

Vi finner ingen entydig definition av hur många gånger en produkt eller dess beståndsdelar behöver cirkulera för att kallas cirkulär. Det finns å andra sidan ingen entydig konkret definition av vad hållbarhet är heller. Att en produkt är cirkulär behöver inte betyda att den är hållbar. Att vara en cirkulär konsument kan vara utmanande eftersom tillgängligheten inte är så hög än. Det kan krävas tid, engagemang planering och resor för att konsumera cirkulärt.

De cirkulära alternativen är långt från att vara norm idag.

Ikea är ett av de företag som är mest konkreta i sina mål för cirkularitet och vad de menar med cirkularitet. ”Om tio år ska alla IKEA-produkter vara tillverkade av förnybara eller återvunna material, och designade för att återanvändas, återförsäljas eller återvinnas.” Den skrivningen säger dock inget om hur det cirkulära flödet i sin helhet ska fungera och när det börjar och slutar.

För att göra det enkelt skulle vi kunna säga att cirkulär textil är motsatsen till linjär. Vi gör något annat än att producera, transportera, använda, slänga och bränna upp textil. Alla de olika initiativ som sker inom cirkulär textil skulle kunna kallas cirkulära, men behöver då också värderas utifrån vilken reell påverkan på ekonomi, miljö och sociala förhållanden som de nya lösningarna har, såväl i Sverige som utanför Sveriges gränser.

Det finns väldigt lite skrivet i publicerade exempelsamlingar som tar upp exempel där cirkulära modeller ersatt nyproduktion och nykonsumtion. Oftast adderas cirkularitet till en stadigt växande nyproduktion och nykonsumtion. Beräkningar av halvering av CO2-utsläpp vid fördubblad livslängd (exempelvis Mistra Future Fashion, 2019) utgår från att förlängd livslängd ersätter nykonsumtion, men detta framgår ofta inte kommunikationen. En T-shirt används idag i genomsnitt endast 30 gånger före den kasseras, enligt vissa studier till och med mindre än så. Detta säger en hel del om vilka möjligheter som finns i att öka användningen av redan producerade textila produkter genom att förlänga livslängden och öka intresset för att reparera och uppgradera.

Det pågår även ett arbete med standardisering hos SIS (Svenska institutet för standarder). Det finns anledning att vara vaksam på greenwashing inom cirkularitet. Och det finns behov av att öka fokus på att minska mängden ny råvara in i textila värdekedjorna. Vad menar vi med cirkulär tjänst och cirkulär produkt inom det textila området?

Hållbarhetsutmaningar och hinder

Sedan lång tid tillbaks finns diskussioner och debatt om vilken eller vilka aktörer som egentligen bär huvudansvar för att nå en mer hållbar konsumtion. Brådskan att klara de mål som världens länder utlovat till 2030 och insikterna om att vi i en global värld behöver lösa frågor tillsammans gör att lösningarna behöver göras av flera aktörer samtidigt. Det krävs kraftfulla åtgärder både från producenter och konsumenterna för att öka efterfrågan på cirkulära textilier. Regering och riksdags uppgift blir att förbjuda och med alla statens verktyg motverka ohållbara ageranden på marknaden och främja ett hållbart beteende hos både företag och konsumenterna.

Producenter av textil behöver med kraftigt minskad energiåtgång och utan skadlig inverkan på biologisk mångfald, vatten och hälsa ta fram högkvalitativa produkter där material och produkter designas och produceras för att enkelt kunna användas länge och därefter återvinnas. Tjänstefierat utbud gör det lättare att hålla produktion och konsumtion inom de planetära gränserna, förutsatt att eventuella negativa effekter av delningstjänster kan förhindras, eller åtminstone minimeras så att den totala resursnyttan blir bättre än ett linjärt alternativ.

Konsumenterna behöver ta ansvar för att efterfråga transparens, ekologisk och social hållbarhet. Och för att välja bort produkter som inte är ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbara. Att företagen erbjuder cirkulära produkter och tjänster och låter bli att erbjuda ohållbara lösningar underlättar konsumenternas val. Att konsumenterna ensamma skulle driva utvecklingen i rätt riktning genom de individuella valen är däremot inte rimligt att förvänta sig. Hur mycket ansvar kan vi egentligen lägga på konsumenten? Eftersom det finns borte tidsgränser, vilka vilar på vetenskaplig grund, för när omställningen måste ha fått full effekt, krävs tydlig styrning. Inte vaga förhoppningar om att individernas fria val ska leda rätt.

Prisets betydelse är omdebatterat

Vår bedömning, utifrån egna erfarenheter och tillgängliga rapporter, är att priset för många konsumenter spelar stor roll i valet av produkter och tjänster. Pris, design och passform är faktorer som Naturvårdsverket lyfter fram som avgörande för konsumentval.

Regering och riksdag behöver säkerställa att tuffa krav ställs på producenter av textil, gärna i så hög utsträckning som möjligt harmoniserat i EU-systemet.

Företagen lyfter skarp kemikalielagstiftning inom EU som en viktig åtgärd för att öka efterfrågan på cirkulära textila produkter. Därtill lyfts produktpass och producentansvar fram.

Drivkrafter hos företag och individer är viktiga i omställningen till en cirkulär ekonomi med efterfrågan på hållbar textila produkter och tjänster. Företagen måste drivas av annat än att tillverka nya produkter och sälja funktioner och tjänster i högre grad än produkter.

Konsumenternas drivkrafter är viktiga för ett mer hållbart möte mellan producent och konsument på marknaden. I rapporterna framtagna av Science Park Borås vid Högskolan i Borås differentieras konsumenternas hållbarhetsdrivkrafter tydligt och det finns många olika drivkrafter för att göra hållbara val. Många drivs av strävan efter giftfrihet och här har frånvaron av kemikalier en stor roll. Andra drivkrafter är kreativitet och design, teknikintresse eller samhällsengagemang. En del konsumenter avstår medvetet från att konsumera och drivs av minimalism. Mindre välbeställda människor har inte lyxen att på samma sätt välja vad som konsumeras och har ofta behov att öka sin konsumtion. Globalt kan konstateras att rika människor behöver minska och förändra sin konsumtion för att hålla mänskligheten inom de planetära gränserna, medan fattiga människor behöver öka konsumtionen för att uppnå rimlig levnadsstandard.

Arbetsgruppen har haft i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka efterfrågan på cirkulära textila produkter och tjänster i Sverige. Ambitionen behöver ses som en del i att återindustrialisera delar av textil och modeproduktionen genom att cirkulera redan producerat textilt material i stället för att ständigt öka inflödet av ny fiberråvara.

I konsumentledet finns ett stort engagemang för textil men också en hård prispress från producenter med låga ekologiska och sociala krav i produktion och distribution. I mindre skala finns både cirkulära affärsmodeller och produktion i Sverige. De stora textila flödena är inte cirkulära – ännu. Arbetsgruppens förslag syftar att skynda på en uppskalad cirkularitet inom textila området.

För en överblick av textila flödena i Sverige rekommenderas exempelvis SOU2020:72 kapitel 4 och 5. Det är viktigt att betona att det inte räcker att cirkulera mera, utan vi måste också framöver öka nyttjandegraden av befintliga produkter samt begränsa uttaget av jungfrulig råvara.

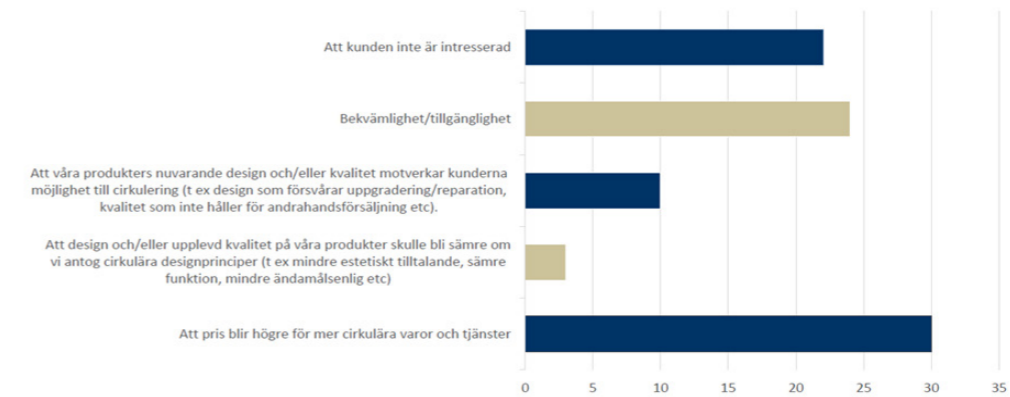
Erfarenheter från Sverige visar att många konsumenter gärna vill vårda och behålla sina egna plagg, men ändå slängs 9.3 kg textil / person och år i soporna (Källa: [Producentansvar för textil SOU2020:72](#)). Det är vår bedömning att det behöver bli norm att vårda och reparera plagg och att kompletterande policyåtgärder behövs för att främja detta.

Vidare så är användningsgraden av inköpta textilprodukter låg och trenden är stadigt sjunkande, samtidigt som nyproduktionen av textil fortsatt ökar. Allt detta pekar på ett stort behov av normskifte från linjär till cirkulär ekonomi. Ett skifte som behöver arbetas med både lokalt/nationellt och internationellt och omfatta såväl individ som företag och samhälle inklusive politik.

Vår bedömning utifrån tillgängliga studier och egna erfarenheter, vilket också stöds i Konsumentverkets rapport till regeringen, är att pris är en mycket viktig fråga för konsumenterna och vi bedömer att åtgärder som gör hållbara textila val mer konkurrensförmåliga i konsumentens ögon är centralt för att uppmanna till en mer hållbar konsumtion. Även Naturvårdsverket har tidigare konstaterat att det i köpögonblicket är pris, design och passform och sällan hållbarhetsaspekter som avgör.

Den enkätundersökning som genomförts hos företag i fallstudien stödjer bilden av att priset är en avgörande faktor.

2. Vilka hinder bedömer ni finns för att kunderna ska efterfråga cirkulära tjänster och produkter?

Viktigt att notera är att i den enkätundersökning som gick ut till företag vid fallstudien rankades förbud mot farliga kemikalier allra högst som åtgärd för mer cirkulära produkter och tjänster i ekonomin, en fråga som dock främst föreslås hanteras på EU-nivå.

I den genomförda enkätstudien syns ett stort engagemang i frågan om att vilja ställa om till mer cirkulär ekonomi, men också en oro över konkurrens, pris och regelkrångel. Både förslag som handlar om företagets eget ansvar, konsumenternas agerande och lagstiftarens lyfts fram. I fritextsvaren med egna förslag på åtgärder föreslogs bland annat:

- Återvinning och returansvar för företaget och produktpass
- Det måste vara lätt för konsument att göra rätt
- ...initiala subventioner från staten för att ge fler möjlighet att göra LCA-analyser på sina ingående material, processer och logistik-kedjor
- Marknadsföring för att ändra konsumenters ”mind-set”, stor köpstark grupp i samhället är helt oinsatta i detta och det är framför allt den yngre generationen som är insatt, men inte köpstark. Hur ska cirkulärt tävla med näthandel och snabba leveranser?
- Krav på ökad transparens hos företagen. Först när detta blivit norm och kunderna vants och vid detta kunskapslyft, och därmed förväntar sig den, kommer köpbeteenden ändras.
- Det är viktigt att ha en god idé om hur vi minskar input av textilvaror
- Att skapa produkter och textilier som konsumenten älskar är något som företagen kan ta ansvar för i sin design-process
- Säkerställa återvinningen
- Ekonomisk styrning så att flergångsalternativet blir avsevärt billigare för kund/ konsument.
- Idag är det alltför låga priser för dåliga produkter vilket styrt bort kunden från god och omsorgsfull kvalitet.
- Att tillverka efter beställning. Kunden beställer en vara i stället, så slipper vi överproducera.

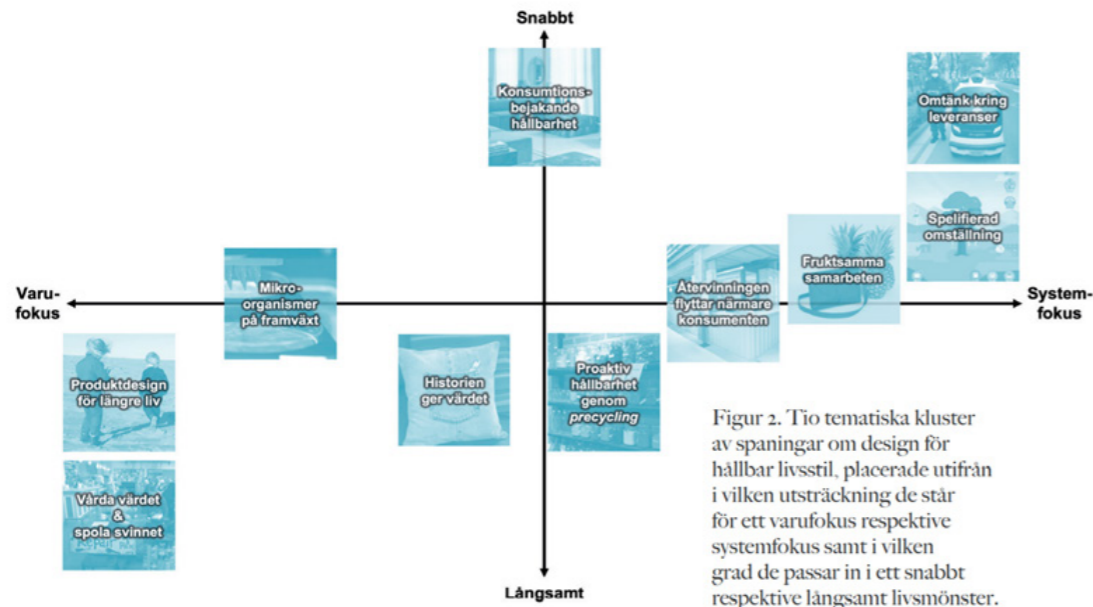
Från arbetsgruppens sida tänker vi att ökad köpkraft och att vi är fast i ett konsumtionssamhälle som under lång tid byggt på nykonsumtion som statusmarkör är faktorer som spär på utmaningarna i att få till en konsumtion som håller sig inom de planetära gränserna.

Det behövs åtgärder som premierar förlängd livslängd, såsom design och materialval för återbruk och återvinning, god kvalitet, förbud av farliga kemikalier och affärsmodeller där företag möter kun-

der som efterfrågar nya cirkulära produkter och tjänster. En viktig fråga är återigen hur mycket som ska läggas i konsumenternas knä. Att göra cirkulära erbjudanden till standard och återanvändning och materialåtervinning till norm skulle underlätta för konsumenterna.

Transparens och spårbarhet är en viktig del i ett normskifte. Många konsumenter ser bristande tillit till miljömärkningar som ett hinder för hållbar konsumtion.

Ett sätt att titta på konsumenternas agerande kring hållbarhet är att dela in i tematiska kluster utifrån varufokus respektive systemfokus samt utifrån konsumenters livsmönster vad gäller långsam eller snabb livsstil.

Figur 2. Tio tematiska kluster av spaningar om design för hållbar livsstil, placerade utifrån i vilken utsträckning de står för ett varufokus respektive systemfokus samt i vilken grad de passar in i ett snabbt respektive långsamt livsmönster.

Konsumenternas resa från ointresse till målinriktad hållbarhet kan illustreras med en hållbarhets-trappa (Science Park Borås och Kairos Future 2019)

Erfarenheterna från det nationella projektet F/ACT Movement 2021, visar på intressanta erfarenheter av hur konsumenter är beredda att agera:

F/ACT MOVEMENT

Insikter för företag och andra intressenter

Hur sannolikt är det att du kommer använda följande tjänster?

Tjänst	1	2	3	4	5
Hyra - Engångs	32%	16%	20%	24%	
Hyra - Prenumeration	52%	20%			
Remake av egna plagg			44%	32%	
Lagning av egna plagg			36%	56%	
Stylist	28%	28%	24%		
Personal shopper	56%	28%			
Bytesappar	40%	20%	20%		

Sannolikhet skala 1-5
Lägst till högst

1 2 3 4 5

Vilja att vårda det man har

Utifrån data från projektet ser vi ett högt intresse hos konsumenten för tjänster rörande den egna garderoben. Deltagarna vill ta till vara på det som redan ägs i form av remake av egna plagg och lagning av egna plagg. Viljan att laga själv eller köpa tjänster varierar dock och därför bör företag hitta olika sätt att stötta individen i vården av sin garderob.

Plagg man verkligen gillar känns det värt att investera i.

Tröskel att hyra & byta

Detta visar lägre intresse bland deltagarna för tjänster som rör uthyrning och klädbyte. Många deltagare upplever att det är svårt med pakethantering och att de oftast har ett emotionellt band till sin garderob som gör det svårt att cirkulera vidare. Tjänster som förenklar hantering, så som IT-system och infrastruktur, skulle kunna sänka trösklarna och främja delande, men förmodligen behöver även kulturella aspekter förändras för att skala upp delningsökonomi. Däremot visar panelsamtalen att det finns en öppenhet för uthyrning av plagg för finare bilställningar, ex. sittningar eller större fester. Detta pekar på en möjlighet att utveckla tjänster för vissa produktsegment och målgrupper.

Det är viktigt att butikerna har tjänsterna in-house, så man slipper gå runt till många olika ställen.

Insikt från projektet F/ACT Movement 2021. Del 25 av 26 om hur konsumenterna använder sig av F/ACT. Data och övrig information taget från en workshop med deltagarna i projektet. Klara 2020. Senast uppdaterad 23, 26 & 27 maj 2021. Text utgiven av F/ACT. Bilder är från projektet.

Förslag på åtgärder

Arbetsgruppen för fallstudie Stärkt efterfrågan på textila cirkulära tjänster och produkter ser ett stort behov av att på ett enkelt och igenkännbart sätt i närtid stärka efterfrågan på mer hållbara tjänster och produkter. De företag vi talat med, liksom studier av konsumenters beteende på marknaden pekar på pris som en avgörande fråga i valet av produkter och tjänster.

En mer cirkulär hantering av textila produkter och tjänster innebär i många fall en högre andel av manuell hantering. Med dagens höga kostnader på arbete medför detta att cirkulära produkter och tjänster missgynnas i förhållande till nyproduktion. I ett längre perspektiv skulle en omfattande skattereform – en skatteväxling där priset på råvaruuttag höjs och priset på arbete sänks - vara att föredra. För effekt i närtid är det mer genomförbart att utvidga och öka det skatteavdrag som privatpersoner kan göra i deklarationen.

Arbetsgruppen bedömer det vara av stor vikt att det blir tydligt huruvida regeringen avser att genomföra ett producentansvar för textil samt att det blir tydligt var producenternas ansvar börjar och slutar. Det är av stor vikt för en mer hållbar konsumtion att omgående besluta om svensk utsortering av textilavfall, vilket med nuvarande avfallslagstiftning också innebär att förbud mot förbränning av det utsorterade avfallet inträder.

Arbetsgruppen vill vidare betona vikten av att genomföra reformer som främjar en mer hållbar konsumtion av textil på den svenska marknaden, på ett sätt som fungerar även för företag som är verksamma internationellt, samtidigt som ett kraftfullt arbete behövs för gemensamma regelverk i EU och internationellt. Arbetet behöver ske parallellt.

En färsk rapport från Kemikalieinspektionen understryker behovet av att se över och tydliggöra lagstiftning gällande produktkriterier för att premiera utveckling av cirkulära produkter och tjänster, exempelvis gällande återtillverkning. Förutom att det saknas tydliga definitioner av begrepp relaterat till cirkulär ekonomi finns en utmaning för aktörer begagnat- och återtillverkningssegmenten, på grund av den position i produktlivscykeln dessa aktörer innehar, att leva upp till kriterier i produktlagstiftning avseende kemikalieinnehåll. Analyser från RISE har även visat en generellt låg risk för farliga kemikalier i begagnad textil då det mesta som kan ha funnits när produkten var ny redan har tvättats ur när den når aktörer i det cirkulära segmentet.

Källa: <https://www.kemi.se/download/18.6c26dc74178e406dc61ebc/1619702793595/PM-6-21-Regulatory-mapping-for-re-manufacturing-of-products-under-EU-law.pdf>

Det är viktigt att redan i grundskolan på ett konkret och tydligt sätt integrera teoretisk och praktisk kunskap om hållbarhet inom textila området. Redan idag gör många lärare fina insatser. Färdigheter i klädvård, reparation och kunskap om material är av betydelse. Resursuttag och flöden kopplat till konsumtionen behöver integreras i praktiska ämnen såsom textilslöjd och hem och konsumentkunskap. Kunskaperna kring cirkulär ekonomi och dess koppling till hållbarhet och klimat måste även i högre omfattning integreras i andra ämnen som naturvetenskap och inom digitalisering där många nycklar till ökad transparens, spårbarhet och delningstjänster finns.

Det finns idag en mängd satsningar på innovation, omställning och cirkularitet i Sverige. Ofta sker satsningar i kortare projektform där aktörer förväntas söka medel hos myndigheter. Detta arbetssätt kan ha god effekt som inspiration och test men försvårar större samlade kraftsamlingar. Det finns ett behov av att också kraftsamla kring exempelvis investeringar och tekniker för insamling, sortering och hantering av insamlad textil. Satsningarna behöver i högre takt komma vidare från innovationsprojekt till fullskaliga lösningar.

Regeringens handlingsplan för cirkulär ekonomi omfattar bland annat lägre skatt vid underhåll och reparation. För att förändra konsumtionsmönstren av varor och tjänster och förlänga livslängden på varor genom att stimulera underhåll och reparation har mervärdesskatten sänkts från 25

procent till 12 procent för reparationer av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne. Sänkningen har tillämpats sedan 2017.

Ett förslag om utökad skattereduktion för reparationsarbete avseende data- och informationsteknisk utrustning, vitvaror, möbler, hushållsapparater, trädgårdsmaskiner och barnvagnar har varit på remiss under år 2021. Även ett förslag om skattefri uthyrning har varit på remiss. (Fi2021/01820 Ytterligare stimulanser på hyberområdet: En ny skattereduktion för reparationer och skattefri uthyrning av personliga tillgångar)

Hyberavdrag, ett avdrag för den som hyr, köper begagnat eller reparerar, föreslås omfatta avdrag för 50% av arbetskostnaden även utanför hemmet. Hyberavdrag fanns med i den så kallade januariöverenskommelsen mellan S-MP-L-C.

Instanser som IVA, Kungliga Ingenjörssakademien, och Skatteverket pekar på att många olika mindre åtgärder kan vara administrativt komplicerade och kostnadsdrivande och IVA pekar på behov av mer genomgripande förändringar på arbetsmarknaden och att förenkla reglerna och därigenom öppna upp marknaden för att åstadkomma ökad cirkularitet. (IVA, remissvar SOU 2017:22, Skatteverkets budgetunderlag 2022-2024)

Privatpersoner kan idag göra avdrag från skatt för arbetskostnaden vid anlitan av någon för reparation, underhåll samt ombyggnad och tillbyggnad (rot). Privatpersoner kan också göra avdrag för hushållsnära tjänster, inklusive flytttjänster, reparation och underhåll av vitvaror och IT-utrustning (rut). Material och resekostnader ger däremot inte rätt till rotavdrag eller rutavdrag.

Från 1 januari 2021 utvidgades rutavdraget med nya tjänster.

- Vattentvätt av kläder och hemtextil vid tvättinrättning, inklusive transport av tvätten.
 - Möblering av bostad, inklusive montering av möbler. Inredningstjänster ingår dock inte.
 - Transport av bohag dels till andrahandsbutiker, loppmarknader och liknande där bohaget kan komma till återanvändning, och dels till och från magasinering.
 - Enklare tillsyn av en bostad, exempelvis ta in post, vattna blommor, spola kranar och toaletter.
- För tvätt och transport till återanvändning ska arbetskostnaden schablonberäknas till 50 procent av totalkostnaden. Rutavdrag ges sedan med 50 procent av den schablonberäknade arbetskostnaden. För övriga tjänster ska faktisk arbetskostnad anges.

Sedan 1 januari 2021 är taket för rutavdraget 75 000 kronor per person och år. Rotavdraget kvarstår med max 50 000 kronor per person och år. Sammanlagt kan en privatperson få 75 000 kronor i rotavdrag och rutavdrag per år.

Arbetsgruppen bedömer att ett lämpligt sätt är att införa ett skatteavdrag på 25 000 för reparation, underhåll/omvårdnad och uppgradering av textila produkter för privatpersoner, enligt samma principer som idag gäller för ROT- och RUT-avdrag. Detta kan ses som en vidareutveckling av det avdrag som infördes 1 januari 2021 (se ovan). I ett första steg skulle ett sådant avdrag kunna införas inom dagens tak på 75 000 i avdrag per år och person. I ett andra steg vore en höjning av taket till 100 000 önskvärt. Varje privatperson bör själv kunna avgöra om hushållsnära tjänster exempelvis städ, byggnadsarbeten inom ROT eller det nu föreslagna Textil-ROT ska användas. Att särskilt uppmuntra privatpersoner att kostnadseffektivt underhålla, vårda och uppgradera textila produkter och göra detta mer prismässigt attraktivt skulle sända en kraftfull signal till konsumenter och öka efterfrågan på cirkulära produkter och tjänster och genom att upparbetade system finns vara genomförbart i närtid.

Arbetsgruppens förslag på policyåtgärder på längre sikt, åtgärder 2022-2030

- **Höjd kostnad för råvaruuttag och sänkt kostnad på arbete:**
Sänk kostnaden för manuell hantering av textila produkter genom en kombination av generellt sänkt arbetsgivaravgift för företag som erbjuder produkter och tjänster som syftar att förlänga livslängden på produkter inom det textila området (såsom tjänstefiering, reparation, underhåll, re-make) och sänkt moms på second hand och re-makeprodukter inom textila området
En större skattereform behövs för att göra jungfruliga resursuttag dyrare och priset på arbetskraft billigare. En sådan skatteväxlingsreform behöver utformas på ett sätt som fungerar nationellt och internationellt med tanke på att råvaruuttaget idag i huvudsak sker utanför EUs gräns.
- **Se över produktlagstiftningen och anpassa efter en cirkulär ekonomi:**
Gör undantag/förändringar i produktlagstiftningen avseende återvunna produkter så att materialåtervinning och re-make fungerar på marknaden även när material och produkter cirkulerar.
- **Använd innovationsmedel till industriell textil infrastruktur i Sverige:**
Använda befintliga innovationsmedel i statsbudgeten för att bistå i förnyelsen av maskiner, IT-lösningar för spårbarhet och transparens, samt utveckling och, inte minst, uppskalning av industriell infrastruktur som behövs för att nå cirkulära textila flöden och sätt prioritet för sådana investeringar.

Arbetsgruppens förslag på åtgärder i närtid, 2022-2023

- **Ta beslut om textila avfallens hantering i Sverige, gå före EUs utsorteringskrav:**
Ta beslut om lagkrav på utsortering av textilt avfall för hushåll och verksamheter samt ta beslut om att postkonsument textilavfall ska samlas in och förberedas för återanvändning i första hand och materialåtervinning i andra hand. Ett Sverige i framkant kräver beslut i god tid för EUs krav på utsortering av textilt avfall 2025.
- **Efterfrågan på cirkulära textilier och kunskap om dem börjar i skolan:**
Inkludera kunskap om den cirkulära omställningens roll i att lösa klimatkrisen och de globala hållbarhetsmålen i skolan. Säkerställ textila kunskaper inom design, klädvård och material tydligare än idag i Textilslöjd och Hem- och konsumentkunskap i grundskolan
- **Inför Textil-ROT:**
Inför skatteavdrag på 25 000 för reparation, underhåll/omvårdnad och uppgradering av textila produkter för privatpersoner. Rutavdraget idag i Sverige är 75 000 per person och år och Rot-avdraget ligger på 50 000 per år. Taket för privatpersoner i de sammanlagda avdragen ligger idag på 75 000 per person och år. Ett Textil-ROT skulle kunna innebära ett utökat tak för privatpersoners avdrag från 75 000 till 100 000 alternativt som första steg inrymmas i befintligt tak så att privatpersoner kan välja andel RUT, ROT och TextilROT.

Referenslista

www.skatteverket.se

<http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2014/10/Tankestrukturer-som-hindrar-omst%C3%A4llning-och-hur-vi-kan-%C3%B6verkomma-dem.pdf>

[Underlagsrapport 2020:9 Hinder för e-handelskonsumenter - Publikationer - Konsumentverket KOV 2021/96 -](#)

[Attityder till ekologiska livsmedel. En konsumentstudie om hinder för att välja ekologiskt \(konsumentverket.se\)](#)

[202005-iva-rece-branschrappport-textil-bilaga-d.pdf](#)

[Hållbart mode - Sveriges Konsumenter - Sveriges Konsumenter](#)

[2019 Möt framtidens konsument: Science Park Borås](#)

[2020 Att bryta invanda livsmönster : Science Park Borås](#)

[2021 https://issuu.com/hogskolaniboras/docs/hallbara-konsumtionstrender-2021_scienceparkboras](https://issuu.com/hogskolaniboras/docs/hallbara-konsumtionstrender-2021_scienceparkboras)

[SOU 2020:72 Producentansvar för textil – en del av den cirkulära ekonomin](#)

Enkätundersökning utskickad oktober 2021 till företag anslutna till Textile and Fashion 2030 och Circular Hub.

Slutsatser från det nationella projektet FACT Movement, 2021.

[PM 6/21: Regulatory mapping for remanufacturing of products under EU law \(kemi.se\)](#)

<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2021/04/ytterligare-stimulan-ser-pa-hyber-området-en-ny-skattereduktion-for-reparationer-och-skattefri-uthyrning-av-personliga-tillgangar/>

IVA, remissvar på SOU 2017:22

Skatteverkets budgetunderlag 2022-2024

[Kemikalieappen - Sveriges Konsumenter - Sveriges Konsumenter](#)

[Textil \(naturvardsverket.se\)](#)

[Remiss av promemorian Ytterligare sänkt mervärdesskatt på vissa reparationer - Regeringen.se](#)

Arbetsgruppen för fallstudien
*Stärkt efterfrågan på textila cirkulära
tjänster och produkter*
